

Historier om konflikt og håp

Av Jorunn Andestad Langmoen, assisterende generalsekretær i Israelsmisjonen

Alle folk har sine narrativer; vi nordmenn har også våre – noen er knyttet til familiehistorier, men noen knyttes til landet og bygger identitet som felles verdier, felles syn på noen historiske begivenheter og på virkeligheten. Narrativer og identitet blir gjerne forsterket i konfliktsituasjoner. Israelerne og palestinerne har hver sine narrativer; her tar jeg bare for meg narrativene knyttet til muren/sikkerhetsgjerdet – de er ikke en gang enige om navnet. Det sier seg selv at et narrativ vil aldri gi et helt bilde av hva folk tenker – til det er folk altfor ulike og har mange nyanser. Dette er et forsøk på å beskrive det som jeg har fanget opp som essensen i hva "folk flest" tenker om muren på begge sider.

Israelernes narrativ om sikkerhetsgjerdet:

Vi husker alle marerittet vi levde under i begynnelsen av 2000-tallet – bare i løpet av én måned i 2002 ble 130 israelere drept av selvmordsbombere. Skolebarn og fredligsinne folk som satt på restaurant; palestinske terrorister skydde ingenting – de jublet over å se uskyldige sivile sprengt i fillebiter. Alle var redde. De kunne slå til hvor som helst og når som helst. Vi var nødt til å gjøre noe for å stanse galskapen.

Først ble det satt inn soldater langs alle store og små veier som krysset inn mot Vestbredden, og det ble satt opp utallige checkpunkter. Deretter startet vi byggingen av sikkerhetsgjerdet. Alle snakker om "muren", men det er altså et gjerde det er snakk om i 90 % av området. Bare i de mest utsatte stedene hvor palestinere har skutt fra, direkte mot Israel, er det satt opp mur. Det var en lettelse å få det på plass.

Etter at checkpunktene og etter hvert gjerdet kom på plass er det blitt nesten helt slutt på selvmordsbombere i Israel. Sikkerhetsbarrieren redder menneskeliv også på palestinsk side, fordi de israelske forsvarsstyrkene ikke trenger å gjennomføre så mange operasjoner i de palestinske byene – så det er trist at det må slik lut til, men det har i hvert fall fungert.

Våre soldater gjør en kjempejobb på disse checkpunktene; det er en vanskelig og farlig jobb å gjøre – og ikke minst dyrt for staten Israel; vi betaler skatt så det svir, men det har vist seg helt nødvendig. Palestinske kvinner er blitt tatt på fersken i å kle seg som høygravide men ble avslørt i å ha selvmordsbelte under kjolen og ikke noen baby. Sykebiler er blitt tatt på fersken i frakt av bomber – ja, en sykebil hadde med *to* bomber. Og likevel klager de på at alt og alle blir sjekket?!

Av sikkerhetshensyn tar gjerdet med noen deler av det som er utenfor "green line", men det vil ikke være noe problem ved dannelsen av en evt. palestinsk stat – de vil få tilsvarende antall dekar et annet sted. Vi israelere slipper heller ikke inn i Betlehem og de andre byene på Vestbredden – det er ikke bare palestinere dette går ut over. Først må de anerkjenne staten Israel og legge ned våpnene, så kan vi få fart på fredsforhandlingene. Vi har alltid ønsket fred; det er de som lager krig.

Palestinernes narrativ om muren:

Først tok de landet vårt, så satte de oss i fengsel. Hva kan man ellers kalle det når det settes opp en mur på 8–9 meter rett foran deg?! Israelerne påstår at det er for sikkerhetens skyld, men det er bare tull: De lurer resten av verden, men ikke oss. Dette er en bevisst strategi for å annektere palestinsk land – koblet sammen med bosettingene blir det umulig å få til en selvstendig palestinsk stat.

De sperrer oss ikke bare ute fra Israel, men de sperrer oss også ute fra våre hellige steder og fra kontakt med nære venner og familiemedlemmer. Bare de som har arbeidssted eller studiested som israelerne godkjenner, får ha fast tillatelse til å krysse – og om morgenen og kvelden er det så lange køer at de bruker timevis med ekstra tid for å krysse.

Når man går gjennom denne murbastionen, er det som å gå gjennom fengsels ganger; de snakker til oss på hebraisk eller med ordrer på arabisk – metalliske stemmer som gjaller mellom veggene. Selv om eldre palestinere, nå fra de er 55 år (for kvinner 50 år), kan passere uten ekstra tillatelse, er det flere som ikke orker påkjenningen med å gå gjennom dette systemet. Mange av soldatene behandler oss som hunder.

Dessuten er Vestbredden delt inn i A-, B- og C-soner hvor israelerne kontrollerer området i sterkere eller mindre grad – og dermed har vi fått checkpunkter til og med inne på Vestbredden mange steder. Vi må gjennom checkpunkter hvis vi skal få besøkt hverandre. Lange køer, masse venting, nedverdiggende behandling – dette er urettferdig!

De sier det er av sikkerhetsårsaker, men det er bare et bittelite mindretall av palestinere som har angrepet Israel som selvmordsbombere eller på annet vis, likevel gir de oss kollektiv avstraffelse. Vi har alltid ønsket fred; det er de som lager krig.

Oppgaver å drøfte:

1. Er muren/sikkerhetsgjerdet et hinder for fred, eller er det et nødvendig onde?
2. Er solidaritetsarbeid ensbetydende med fredsarbeid?
3. Hva kan gjøres for at folkene på begge sider ikke bare ønsker fred for sitt eget folk (dvs. vinne over de andre) men en fred som inkluderer begge folk?
4. Kan vi som nordmenn gjøre noe for å påskynde fred? Kan noe av det vi gjør bidra motsatt – dvs. at vi bidrar til å polarisere partene i stedet for å skape forståelse og fredsvilje?
5. På hvilken måte kan "normalisering" være en trussel mot fred – og hvor kan frykten for normalisering være et hinder?
6. Den synlige muren er konkret og åpenbar – finnes det andre "murer" mellom israelere og palestinere som trenges å rives – hvordan tar man i så fall tak i det på best mulig måte?

Historier om konflikt og håp

Israelsmisjonen driver BridgeBuilders gjennom sin ungdomsorganisasjon return2sender, et freds- og forsoningsprosjekt for palestinske, israelske og norske unge voksne. BridgeBuilders legger til rette for møter på tvers av narrativer. Møtet med "de andre" utfordrer kraftig både virkelighetsforståelse og historieførståelse; de går gjennom en tøff identitetsjustering. Selv om det ikke er rom for forsoning på statlig og politisk plan per i dag, er det helt nødvendig at forsoningsarbeid skjer på grasrota for at mennesker skal få både forståelse for hverandre og et ønske om en fredsløsning til det beste for alle parter. Det hjelper ikke med politiske løsninger hvis ikke også grasrota er med på det. En av

samarbeidsorganisasjonene, Musalaha, har årlig 3000 personer med i sine prosjekter (50–50 israelere og palestiner). Møtet mellom deltakerne skal stimulere til refleksjon og samtale om identitet, fordommer, respekt, anerkjennelse, enhet og konfliktløsning. Her presenteres erfaringene til to deltakere i BridgeBuilders-programmet:

Plukk opp pennen!

Raeds historie

Han skulle ta eksamen; den var viktig for å kunne komme inn på videre studier slik han ønsket. For å komme til studiestedet måtte han krysse en kontrollpost. Klok av skade stilte han utenfor kontrollposten to timer før han måtte, for å være på den sikre siden. Det virket som vaktposten hadde bestemt seg for å gjøre dagen sur for deres bil. De satt i en drosje; de andre fikk igjen ID-kortene sine med en gang, men ikke Raed. Alle i drosja satt og ventet på at han også skulle få sitt, slik at de kunne kjøre – men det varte og rakk. Det gikk 30 minutter, 45 – det gikk en time, og det gikk to. Et par ganger gikk han ut av bilen for å fortelle dem at han skulle ha eksamen, og at det hastet. Han ble truet med gevær for at han skulle sette seg inn i bilen igjen. Etter tre timer slapp han gjennom.

Da han kom til studiestedet var eksamen allerede i gang, og de sa at han ikke kunne få slippe inn. ”De var muslimer og innimellom bestemmer de seg for å gjøre det vanskelig for de kristne,” sukket han. Etter mye om og men fikk han eksamensoppgaven – da var det 45 minutter igjen (av 120), og de var kategoriske på at han ikke kunne få forlenget tid. Det utrolige var at han likevel klarte å stå, men opplevelsen satt i kroppen lenge etterpå.

En annen gang han skulle gjennom kontrollposten ble han stoppet av en soldat som ”ikke hadde dagen”. Han sto rett foran Raed og slapp ned en kulepenn – som han ba Raed om å ta opp. Han nektet – det fikk da være grenser for å herse. Da ble soldaten brysk, rettet geværet mot ham og sa: ”Plukk opp den pennen!” Da tenkte Raed at en penn er ikke verdt livet, så han bøyd seg ned og plukket opp pennen og ga den til soldaten. Han kjente hvordan sinnet kokte innvendig, og hvordan han hadde blitt trampet på – men slapp igjennom med et skjevt flir fra soldaten.

Noen uker senere ble Raed med på et forsoningsopplegg i regi av Musalaha, et dialogssenter som samarbeider med BridgeBuilders. De ble delt inn to og to; han målte den andre med blikket – han lignet til forveksling på en av disse soldatene på kontrollpostene. Raed fant ut han burde gi ham en sjanse, så de møttes og gikk til et sted for seg selv for å prate. Da Raed fortalte at han kommer fra Betlehem, ble israeleren begeistret og sa at den byen kjente han godt, for han hadde vært soldat der og stått på kontrollposten inn til Betlehem. Det ble for mye for Raed, han kjente kvalmen velle opp og gikk sin vei.

Etter et par dager kom israeleren bort til Raed igjen og spurte om de kunne snakke mer sammen. Raed hadde vært gjennom mange tanker og følelser i mellomtida, og tenkte at dette også var hans åndelige bror, tross alt – så de fikk en ny sjanse. Israeleren viste seg å være en ærlig og oppriktig kar som klarte å forstå følelsene som Raed hadde fått, som lyttet til hans historie med medfølelse, og som etter hvert kunne dele sine opplevelser knyttet til konflikten – og da så Raed en mann som også hadde hatt tøffe erfaringer – og at det var fantastisk at han hadde møtt Raed med slik åpenhet fra starten av. Det ble et vennskap og et fellesskap som opplevdes helende, forteller Raed.

En SMS

Angelica Mecoyans historie

Hun hadde nylig vært soldat på en kontrollpost, men hadde både respekt og kjærlighet til det palestinske folk, sier hun selv. Likevel ble det utrolig provoserende da hun møtte palestineren Jamal som fortalte om sitt hat til israelerne, og at han hadde kastet stein på soldatene. Det gikk opp for Angelica at det var hennes egen tropp han hadde kastet stein på. Hvordan kunne han finne på det – de gjorde jo bare en vanskelig jobb med å beskytte landet sitt?!

De barket sammen i beskyldninger, men ble etter hvert også i stand til å lytte til hverandre og høre på hverandres opplevelser med konflikten og tanker om situasjonen. Det at den andre lyttet og gjorde seg selv sårbar og viste selvkritikk for holdninger og handlinger, skapte etter hvert respekt og kjærlighet.

Like etter at de kom hjem til henholdsvis Jerusalem og Ramallah, brøt Gazakrigen (2012) ut. Angelicas bror var helt fersk soldat, men ferdig med rekrutt-treningen og sto i første rekke blant dem som skulle inn som bakkestyrke i Gaza dersom det ble nødvendig. Hun var fryktelig bekymret for broren sin, klarte ikke å tenke på noe annet. Så kom tanken at hvis forsoningsarbeidet skulle være verdt noe som helst, så måtte de kunne dele dette vanskelige. Så sendte hun en tekstmelding til Jamal i Ramallah: "Jeg er så redd for broren min, han er blant de første som går inn i Gaza dersom de får ordre om det. Kan du be for ham?"

Det gikk noen minutter og hun angret bittert på at sms-en ble sendt. Regnet med å få seg ei skyllebøtte. Så ringer Jamal tilbake; hun krymper seg for hva som skal komme, men han sier: "La oss be med en gang, her på telefonen." Gjennom hele krigen delte de frustrasjoner, redsler og bønneemner – fra hver sin side av muren.